Deres ref.: 21/2786- 10.09.2021

Høringssvar på invitasjon til å gi innspill til «Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023 - 2032»

Stipendiatorganisasjonene i Norge (SiN) er en paraplyorganisasjon for interesseorganisasjoner for doktorgradsstipendiater og/eller forskere tidlig i karriereløpet (som postdok'er) tilknyttet institusjoner for høyere utdanning. For tiden har vi 9 medlemsorganisasjoner som representerer rundt 90% av alle doktorgradsstipendiater i Norge i dag. Vi gir uttrykk for våre medlemmers samlede mening i dette høringssvaret, og alle medlemsorganisasjoner har fått tilbud og deltatt i utformingen. På bakgrunn av hvem vi representerer vil vi kun svare på de spørsmålene som vi ser er direkte knyttet til det å være forsker i startfasen (som doktorgradsstipendiat og postdok). Dette er spørsmål 2, 3 og 4.

Siden doktorgradsstipendiater og postdoktorer konstituerer majoriteten av den akademiske arbeidskraften som utfører forskning i Norge er deres ansettelse og utdanning kritiske instrumenter for å oppnå målene til langtidsplanen. Vi anser da særlig det store antall forskere i tidlig del av forskerkarrieren som viktige kilder til innovasjon og konkurranse, samt å utgjøre et viktig grunnlag for å utvikle forskningsmiljøer av prima kvalitet. For å ha mulighet til å ta i bruk disse ressursene er det noen hindre som det må jobbes mer med, og disse vil vi adressere i svar på spørsmål 2. I henhold til behovet for å kunne håndtere store samfunnsmessige utfordringer, ser vi behovet for å tilføre noe til det som allerede er foreslått, når vi svarer på spørsmål 4.

2. Er det konkrete hindringer i det norske kunnskapssystemet som svekker måloppnåelsen for langtidsplanen, og hva kan i så fall gjøres?

Basert på lange diskusjoner med våre medlemsorganisasjoner ser vi fire hindringer som kan skape utfordringer med å nå målene i langtidsplanen. Dette er:

1) Voksende internasjonalisering i det akademiske miljøet
2) Mangel på anerkjennelse av verdien av doktorgrader utenfor (den vitenskapelige delen av) universitetssektoren
3) En drastisk økning i eksternt finansierte prosjekter
4) Vedvarende midlertidige og korte kontrakter

Under adresserer vi disse punkt for punkt i detalj:

Internasjonalisering i det akademiske miljøet

Vi er enig i behovet for at man trenger forskning som er samfunnsmessig relevant for det norske samfunnet og som gjør oss konkurransedyktige på kunnskapsproduksjon innenfor flere områder. SiN representerer en stor gruppe forskere, hvor majoriteten vil forlate akademia på ett eller annet tidspunkt. Det er derfor viktig at de får mulighet også i andre sektorer, til å benytte seg av sin kompetanse i kraft av å være forskere og ha en forskerutdanning. Imidlertid ser vi at langtidsplanen mangler det internasjonale perspektivet i forskning og akademia. Nesten halvparten av alle stipendiater og postdok'er i Norge er utenlandske. Mange av disse vil også se utenfor Norge etter jobber. Norske stipendiater ser også i økende grad etter jobber utenfor Norge, særlig de som prøver å skape seg en karriere i akademia. For å kunne beholde kompetansen som Norge investerer så kraftig i, er det særdeles viktig at det tilbys karrieremuligheter for de som nylig har avlagt en doktorgrad, uansett om de er norske eller utenlandske. En av de viktigste kompetansene som trengs for å lykkes på arbeidsmarkedet er norsk-kunnskaper og det å kunne snakke og forstå norsk på et høyt fungerende nivå. Allikevel er det slik at flere universiteter ikke klarer å gi internasjonale forskere norsk-kurs og norsk-trening, uten at det koster ekstra for forskeren. Språkbarrierer utgjør derfor også hindringer i å gå fra en sektor til en annen i Norge, og videre også hindre at forskningskompetanse ikke blir utnyttet i andre sektorer. Dette vil igjen føre til mindre «impact» av forskning.

Løsningen er ikke å ansette færre internasjonale forskere. Tvert imot er det å både tiltrekke og holde på internasjonale talenter instrumentalt i det å oppnå det første målet av langtidsplanen; å forsterke konkurransedyktighet og innovasjonsmuligheter. Dette krever at Norge tilbyr et attraktivt arbeidsmiljø for forskere, uansett hvor i verden de kommer fra. Norge er allerede kjent som et av de landene som lønner stipendiater best. Vi har troen på at Norge også kan bli et av landene som er like godt kjent for å gi de med doktorgrad arbeidsmuligheter hvor deres kompetanse blir utnyttet, som for eksempel i gode hensiktsmessige postdok'er, som er lagd for å lede til faste stillinger. Å tilby mer stabile og mer langsiktige finansierte muligheter er nødvendig for unge forskere, slik at de kan utvikle sine ideer og etablere sine respektive forskerprofiler. I tillegg synes vi det er viktig at de som ønsker en karriere utenfor Norge ikke blir hindret fra å forfølge dette ønsket. Dette betyr at deres utdannings- og forskningsmuligheter burde holdes relevant for deres egne karrieremål i livet, uansett hva de måtte være. Verdensøkonomien trenger uavhengige tenkere som kan bevege seg fritt. Autonomi og frihet til å oppsøke karriereutviklingsmuligheter er helt nødvendig, uansett hva en langtidsplan måtte si.

Mangel på anerkjennelse av verdien av doktorgraden (utenfor den vitenskapelige delen) av universitetssektoren.

Vi ser det som en hindring at verdien av en doktorgrad ikke blir anerkjent utenfor forskningsdelen av akademia. For noen felt, som de såkalt STEM-feltene, er det nærmest ingen lønnsforskjeller mellom de med master og de med doktorgrad i privat sektor. I andre felt, som i humaniora, forblir universitetet hovedarbeidsgiver, fordi det ikke er opplagt hva en med humanistisk doktorgrad kan bidra med i andre sektorer. I tillegg til å gjøre doktorgraden relevant for samfunnet så burde altså langtidsplanen adressere å si noe om hvordan andre sektorer kan se relevansen av doktorgraden og utnytte kompetansen til arbeidstakere med doktorgrad. Dette betyr derfor ikke bare lønnsanerkjennelse, men også det å ta i bruk kompetansen som en med doktorgrad innehar, som kan gi mer innovasjon i både offentlig og privat sektor. Dette vil videre kreve en økning i det å «oversette» kompetansen til å fungere utenfor akademia, men også å lære opp arbeidsgivere i hva personer som innehar doktorgrader er i stand til å gjøre, samt det å få dem til å derfor ønske å ansette folk med doktorgrader.

En drastisk økning i ekstern finansierte prosjekter

For å øke relevansen av doktorgradsutdannelsen for ikke-akademiske sektorer mener vi at det er helt nødvendig at alle som tar doktorgrad kan få muligheten til å bruke 25% av kontraktstiden på ikke-forskningsrelaterte aktiviteter som er både relevant for prosjektet og målene man har satt seg med tanke

på videre karriere. Vi mener at 3 års forskningstid må holdes hellig, og at kvaliteten på forskningen vil bli påvirket hvis disse tre årene blir satt av til andre ting. For øyeblikket er dette truet av treårige kontrakter, som har kommet til som følge av den økende satsingen og andelen av eksternt finansierte prosjekter. En mulighet til å motvirke dette er å gi insentiver til institusjoner om å tilby et fjerde år, uansett hva finansieringskilden for det 3årige prosjektet er.

I tillegg kommer mangler på sentrale retningslinjer for hva det fjerde året skal bestå av. Dette fører til store forskjeller i hva stipendiater kan bruke 25% av sitt pliktarbeid på, som i praksis ofte bestemmes av hva instituttet trenger dem til. Å undervise er viktig for de fleste institutter og pliktarbeidet blir derfor undervisning. I praksis faller imidlertid ofte undervisningen på de norske stipendiatene, mens de internasjonale stipendiatene strever med å få oppfylt 25% fordi de mangler norsk-kompetanse god nok til å undervise. Individuelle karriereutviklingsplaner som legger vekt på fleksibilitet og autonomi, samt samarbeid med andre sektorer og forskningsgrupper globalt er bare noen eksempler på hva som kan hjelpe på å utforme pliktarbeidet bedre.

Vi mener også her at profesjonell utvikling for postdoktorer heller ikke må forsømmes. Selv om man har planer for å få postdok'en her i Norge til å være et trinn på stigen i å få en fast jobb så er det fortsatt slik at antall postdok'er er mye høyere enn antall faste stillinger i akademia. Dette betyr at det også er viktig å legge vekt på utvikling av ferdigheter som ikke er å bedrive forskning, slik at det blir mulighet for dem til å kunne bevege seg mellom sektorer.

Vedvarende midlertidige og korte kontrakter

Til sist mener vi at det største hinderet for å oppnå målene i langtidsplanen er den kontinuerlige opprettholdelsen av midlertidige kontrakter. Forskning viser at det å gå fra midlertidig stilling til midlertidig stilling fører til stress og dårligere utførelse av arbeid. Store ideer og gjennombrudd kommer ikke fra korte 2-3årige prosjekter. For at unge talenter skal kunne modnes og kunne jobbe og utvikle sine forskningsideer til det fulle, så trengs stabil og forutsigbar langsiktig finansiering. Muligheten for uavhengig forskningsfinansiering for unge forskere er kun å finne hos noen få store tilskudd fra NFR eller EU. Det å øke finansieringsmulighetene for stipendiater og postdok'er til å utvikle sine egne forskningsideer vil hjelpe med å skape en større mulighet for uavhengig forskning, som igjen vil booste mulighetene for innovasjon og konkurranse, og gir derfor bedre resultater enn å fokusere på noen få heldige utvalgte.

3. Hva bør videreføres og hva bør endres ved målene i gjeldende langtidsplan?

Kvalitetsmessige gode forskningsmiljøer er avhengig av gode arbeidsforhold som gir næring til talenter og forskningsideer. Siden majoriteten av de ansatte er forskere på midlertidige kontrakter vil vi gjerne poengtere igjen viktigheten av 1) å adressere det prekære ved å være (midlertidig) ansatt, samt karrieremulighetene til det som er en stor og heterogen gruppe forskere som utgjøre stipendiater og postdok'er, samt 2) å anerkjenne hvilken sentral rolle unge midlertidig ansatte forskere spiller i kunnskapssektoren.

4. Hva bør videreføres og hva bør endres ved prioriteringene i gjeldende Langtidsplan?

Selv om vi ser relevansen for det norske samfunnet av de foreslåtte prioriteringene i langtidsplanen, så vil vi allikevel fremheve viktigheten av grunnforskning, og det at grunnforskning er det som for alltid vil være grunnarbeidet som må gjøres for all innovasjon og nye utviklinger. Vi mener derfor at det må være rom for nysgjerrighetsdrevet forskning som en egen prioritet i langtidsplanen, og som ikke er

begrenset eller knyttet til en bestemt de av samfunnet. Vi sier oss derfor enig med de reviderte prioriteringene som UiO har fremmet i Khrono.

Vi takker for at vi kunne gi innspill til denne viktige langtidsplanen og vi håper at denne samlede uttalelsen fra majoriteten av stipendiater og postdoktorer i Norge vil bli tatt godt i mot i arbeidet med å justere langtidsplanen som nå føler etter alle innspill som har kommet inn. Vi ønsker dere lykke til i arbeidet!

Med vennlig hilsen,

På vegne av Stipendiatorganisasjonene i Norge

Margret Veltman

Midlertidig Leder